

2 Tema: VERTYBĖS

Švietimas atlieka labai svarbų vaidmenį skatinant visuomenę darniau gyventi. Jo dėka užpildomos žinių spragos apie tai, kaip reikėtų elgtis, kokius įpročius reikėtų keisti tam, kad galėtume kurti darnesnę aplinką. Tačiau nepaisant to, kad daugelis žmonių žino, kokie jų veiksmai yra kenksmingi/nedraugiški aplinkai, jie nekeičia savo įpročių ir elgesio. Būtent švietimas tokioje situacijoje turi padėti pažadinti motyvaciją bei keisti elgseną ir čia labai svarbiu tampa mokytojo vaidmuo, kuris gali asmeniniu pavyzdžiu puoselėti tokias vertybes, kurios skatintų „didelius pokyčius“. Tik žingsnis po žingsnio, dirbant nuosekliai ir pastoviai, galima sukurti bendruomenę, kuri būtų teisingesnė, rūpestingesnė, taikesnė, gerbianči Žemės planetą ir jos išteklius, kūrybingesnė, vedama vertybių... ir darnesnė. Auganti karta neabejotinai susidurs su šiais iššūkiais ar net jų sukeltomis krizėmis. Todėl turime suprasti, kad šiandienos moksleivius reikia ruošti darbui, kuris dar neegzistuoja. Jiems bus reikalingi įgūdžiai, kurie dar yra neugdomi, tokie kaip gebėjimas įvertinti situaciją iš įvairių atspirties taškų, spręsti konfliktus nenaudojant smurto arba sąmoningai ir gražiai susiliesti su gamta.

Vertybėmis grįsto mokymo tikslai:

- Ugdyti kiekvieno moksleivio savivarbą mokant darniai gyventi su savimi ir koncentruojant dėmesį į viso gyvenimo įgūdžių formavimą.
- Suteikti kiekvienam moksleiviui laiko apmąstyti, įsiklausyti į save ir suvokti tai, kas gyvenime yra svarbiausia.
- Ugdyti savivoką klausiant savęs apie gyvenimą, ateitį, supančią aplinką bei leidžiant suprasti, kaip naujų vertybių puoselėjimas gali įtakoti kasdieninį gyvenimą.
- Leisti moksleiviams bendradarbiauti išgryninant jų prioritetines vertybes ir įgalinant jų puoselėjimą per veiklą.
- Įgalinti moksleivius pajusti, kad puoselėdami vertybes, jie kuria gražesnę ateitį.

Šitoks vertybinis pagrindas skatina pasitikėjimą, gailingumą, kūrybiškumą, įgalina veikti bei skatina gerbti ir rūpintis savo bendruomene visą gyvenimą. Mokykla, kuri vertina į vertybes orientuotą mokymąsi, turi neapsiriboti vien tik mokymo programos turiniu, bet ir paklausti savęs, kiek visa mokyklos aplinka prisideda prie vertybėmis pagrįsto mokymosi.

Vertybių rodikliai švietimo sistemoje

Formuojant vertybes švietimas jau savaime yra stipri varomoji jėga. Daug švietimo sistemoje veikiančių mokyklų, universitetų, visuomeninių organizacijų turi įsivardinę savo misiją ir konkrečias organizacijos vertybes, kurias viešina pristatant pačią organizaciją. Dauguma tikėjimo pagrindu įsteigtų švietimo įstaigų taip pat paprastai turi labai aiškias vertybes, kurios pateikiamos įvairiais būdais – dažnai per šventas knygas

Jei jūsų mokykloje jau skiriamas dėmesys organizacijos vertybėms, jums gali būti naudinga pasinaudoti vertybių rodikliais ir panagrinėti, kaip mokyklos vertybės sutampa su asmeninėmis moksleivių, darbuotojų vertybėmis. Šie vertybių rodikliai taip pat gali padėti įvertinti, kiek Jūsų mokyklos vertybės yra iš tiesų puoselėjamos, o ne tik deklaruojamos.

Kai kurios mokyklos gali būti dar neįsivardinusios ir dar niekada negalvojusios apie organizacijos vertybes ir tai tikrai nereiškia, jog organizacijoje tam tikros vertybės nėra puoselėjamos. Jos yra, tik šiuo atveju greičiausiai jos labiau nematomos ir vargiai ar žmonės jas sąmoningai įvardintų. Vertybių indikatoriai šiuo atveju gali padėti jas išaiškinti vertybes ir konkrečiai įvardinti, kaip ir organizacijos viziją, misiją, tikslus ir prioritetus. Jei mokykla dar neturi aiškiai įsivardinusi savo puoselėjamų vertybių, būtų naudinga prieš pradėdant naudoti rodiklius padiskutuoti apie organizacijos vertybes su kitais mokytojais, pasistengti susitarti dėl to, kokios vertybės turėtų būti puoselėjamos ir įvardinti, kokios yra organizacijos vertybės.

Galima pasielgti ir atvirkščiai- pirmiausiai pradėti nuo rodiklių vertinimo ir tuomet kaip natūrali pasekmė išryškės „deklaruojamos vertybės“.

Ši tema sudaryta iš trijų sudedamųjų dalių:

- 1) Įgūdžių rodikliai, pagrįsti tam tikromis vertybėmis, kurie gali padėti mokytojams, administracijai geriau suprasti kiekvieno asmenines vertybes.
- 2) Švietimo aplinkos mokykloje rodikliai, kurie gali padėti formuoti vertybėmis grįstą ugdymo procesą.
- 3) Grupinės užduotys, kurios gali padėti išryškinti ir paskatinti diskusiją apie mokyklos bendruomenės vertybes.

Visas šias dalis galima naudoti atskirai, priklausomai nuo esamo poreikio, tačiau visos jos kartu padės sisteminei įvertinti jūsų mokyklos aplinką. Tad galite adaptuoti procesą individualiai sau arba remtis šiuo rekomenduojamu nuoseklumu:

- Išsirinkite ir, jei reikia, adaptuokite sau pagrindinius mokyklos rodiklius;
- Pasirinkite ir pritaikykite sau labiausiai tinkamus jūsų mokyklos rodiklius;
- Nuspręskite, kaip išmatuoti;
- Suplanuokite ir atlikite pirmąją užduotį ir matavimus;
- Susiekite vertybes su rodikliais;
- Įsivardinkite rezultatus.

2a užduotis „Norima ateitis“

Moksleiviai apgalvos ir kalbės apie tai, kokios jie nori ateities. Visi pasidalins savo nuomonėmis susėdę ratu ir iš eilės sakdami „taip ir“.

 Darnaus vystymosi įgūdžiai	Perspektyvos numatymo kompetencija; Strateginė kompetencija; Bendradarbiavimo kompetencija; Savęs suvokimo kompetencija.
 Pamokos	Kalbos; Psichologija; Etika; Istorija; Pilietinis ugdymas.
 Patarimai ir rekomendacijos	Ši užduotis gali būti atliekama įvairiuose lygmenyse (pvz.: ateities lūkesčiai stovyklai/klasei/projektui ir pan.) arba platesnei grupei, bendruomenei. Svarbu, kad kiekvienas dalyvis pirmiausiai išklausytų kitus ir tik tada pasakytų savo sakinį. Šios užduoties tikslas yra leisti suprasti skirtingus lūkesčius, todėl užtikrinkite, jog būtų laikomasi taisyklės – priimti kiekvieno indėlį, net jei su teiginiu nesutinkate. Tuo atveju, jei dalyvis su kieno nors lūkesčiu ir nesutinka, paprašykite jo pagalvoti, kaip galėtų papildyti tokį lūkestį taip, kad šis taptų priimtinesnis.
 Priemonės	Popierius ir rašikliai.

INSTRUKCIJA: Susėskite į ratą ir išsirinkite vieną žmogų, kuris užrašinės visus lūkesčius ant vieno didelio lapo ir kitą, kuris užrašinės lūkesčius ant atskirų nedidelių popieriaus juostelių.

Kiekvienas pagalvokite apie ateities lūkesčius, tada vienas iš sėdinčių rate turi pasakyti sakinį pradedant jį taip: „Ateityje aš tikiuosi.....“ ir sakinį pabaigti išsakant savo lūkestį. Tuomet šalia jo sėdintis sako „TAIP“ priimdamas, tai ką išgirdo ir pratęsia sakydamas „IR.....“ išsakydamas savo lūkestį. Tokiu būdu kiekvienas rate sutinka ir išgirsta prieš tai pasakytus teiginius ir išsako savo lūkesčius. Atlikite užduotį apeidami ratą du kartus.

Ši užduotis padės garsiai išsakyti ateities lūkesčius, kad visi išgirstų vieni kitus. Sutikdami su prieš tai išsakytu lūkesčiu, sukuriame atmosferą, kurioje kiekvienas noras yra priimamas. Po visų lūkesčių išsakymo gali būti naudinga sugrupuoti grupėje išsakytus visus lūkesčius į kategorijas tolesnei diskusijai.

Klausimai:

- *Kas įvyko?*
- *Ar mes dirbome visi kartu?*
- *Kokius asmeninius įgūdžius naudojote atlikdami užduotį?*
- *Kokius įgūdžius naudojo kiti?*
- *Aš šie lūkesčiai realistiški?*

2b užduotis „Vertybių ir įgūdžių rodikliai“

Vertindami lentelėje pateiktas veiklas ir vertybes moksleiviai įsivertins savo klasę ar mokyklą.

 Darnaus vystymosi įgūdžiai	Sisteminio mąstymo kompetencija; Perspektyvos matymo kompetencija; Kritinio mąstymo kompetencija; Integruoto problemų sprendimo kompetencija.
 Pamokos	Kalbos; Literatūra; Psichologija; Etika; Istorija; Pilietinis ugdymas.
 Patarimai ir rekomendacijos	2-ame priede yra pateikiamas ilgesnis rodiklių sąrašas, kurį galite naudoti. Patartina pasirinkti tuos rodiklius, kurie atitinka jūsų konkrečią situaciją ir pamokos ar veiklos turinį. Pasirinkus tinkamiausius rodiklius, taip pat galima pasirinkti jums tinkamiausią vertinimo būdą.
 Priemonės	Rodiklių sąrašas (Priedai 1, 2, 3)

INSTRUKCIJA: Atspausdinkite kiekvienam moksleiviui rodiklių sąrašą bei turėkite vieną rodiklių sąrašą, surašytą ant didelio lapo.

Ši užduotis gali būti atliekama keliais būdais:

1) Individualiai

Rodiklių sąrašė (1 priedas) yra pateikiamos idėjos, kurios gali būti svarbios kai kuriems žmonėms. Paprašykite kiekvieno moksleivio perskaityti rodiklių sąrašą ir, remiantis savo asmenine nuomone, pažymėti „v“ ties penkiais svarbiausiais teiginiais ir „X“ ties penkiais mažiausiai svarbiais teiginiais. Teisingų ar neteisingų atsakymų šioje užduotyje nėra.

2) Grupėje

Padėkite ant stalo išplėstinį rodiklių sąrašą (2 priedas). Kiekvienas padeda po saldainį/varnelę ties jam asmeniškai svarbiausiais rodikliais (po vieną ties rodikliu). Tuomet kartu diskutuojant turite nuspręsti, kurie rodikliai yra patys svarbiausi. Galite keisti saldainius/varneles jei nuomonė pasikeitė arba galite sąrašo gale papildomai įrašyti naujus rodiklius, jei tokių nebuvo sąrašė.

3) Grupuojant

Sukarpykite rodiklius (naudokite 3 priedą) į atskiras juosteles ir grupuokite juos dirbdami komandoje. Toks grupavimas suteiks galimybę rasti savo sąsajas, o ne kiekvieną teiginį matyti visiškai atskirai. Galite patys susitarti, kokia tvarka grupuosite, taip pat galite įtraukti popieriaus juosteles, jei atlikote prieš tai pateiktą užduotį „Norima ateitis“.

Klausimai:

- Kokios vertybės tau svarbiausios?
- Ar jos pasikeitė atliekant užduotį? Kodėl?
- Kaip sekėsi dirbti su kitais?
- Kokius įgūdžius turėjai naudoti atliekant šią užduotį?
- Ar tu žinojai, kad turi tiek daug įgūdžių?
- Kokius jausmus tau tai sukelia?

2c užduotis „Erdvės tyrinėjimas“

Moksleiviai įvertins savo turimus įgūdžius, vertybes ir juos prioritetizuos priklausomai nuo to, kokių pokyčių norėtų ateityje.

 Darnaus vystymosi įgūdžiai	Sisteminio mąstymo kompetencija; Perspektyvos matymo kompetencija.
 Pamokos	Psichologija; Etika; Istorija; Piliietinis ugdymas.
 Patarimai ir rekomendacijos	Atliekant užduotį paprašykite moksleivių nekreipti dėmesio į tai, kaip elgiasi ir kur stovi kiti. Esant poreikiui galima atsistoti tarp linijų.

Priemonės

Popieriaus lapai vertinimui su užrašais „tikrai ne“, „šiek tiek“, „pakankamai“, „gerai“, „puikiai“;
Rodiklių sąrašas (1 priedas);
Rašikliai ir popierius.

INSTRUKCIJA: Ši veikla turi du žingsnius: prioritetų nusistatymas ir įsivertinimas.

1) Prioritetai

Pasirenkame 3 pačius svarbiausius prioritetus (tai gali būti teiginiai iš veiklos „Norima ateitis“ arba iš atspausdinto rodiklių sąrašo – 1 priedas). Parašykite kiekvieną prioritetą ant atskiro lapo.

2) Įsivertinimas

Trys patys svarbiausi prioritetai užrašomi ant lapų ir yra priklijuojami prie sienos klasės gale. Vienu metu vertinamas vienas iš teiginių. Moksleiviai sustoja priešingame klasės gale, kur ant žemės padėtas lapas su užrašu „tikrai ne“. Priklausomai nuo to, ką moksleivis galvoja apie ant sienos užrašytą teiginį, jis turi prieiti ir atsistoti prie atitinkamai užrašyto vertinimo lapo. Įvertinimas atliekamas su kiekvienu prioritetu atskirai.

Ties klasės viduriu padėkite lapą su užrašu „pakankamai“, nuo šio užrašo dar kartą reikia padalinti atstumą iki sienų pusiau ir ten padėti lapus „šiek tiek“ ir „gerai“ (žiūrėkite išdėstymą žemiau).

Užrašų išdėstymas klasės ar salės erdvėje vertinimui atlikti.

Užrašas „**tikrai ne**“ pakabinamas ant sienos šiame klasės gale.

Moksleiviai pradeda vertinimą stovėdami čia. Jei moksleivis mano, kad taip, kaip užrašyta teiginys realiai niekada nebūna, lieka stovėti ir nejuda pirmyn.

Čia padėkite užrašą „**šiek tiek**“.

Moksleivis paeina į priekį ir atsistoja ties šiuo užrašu, jei mano, kad tai, kas vertinama, retkarčiais atsitinka.

Čia padėkite užrašą „**pakankamai**“

Moksleivis atsistoja čia, jei galvoja, kad vertinamas teiginys yra pakankamai įgyvendinamas.

Čia padėkite užrašą „**gerai**“

Jei vertinamas rodiklis gerai įgyvendinamas, moksleivis atsistoja čia.

Užrašą „**puikiai**“ priklijuokite ant tos pačios sienos kaip ir priklijuotas rodiklis.

Moksleivis atsistoja čia, jei galvoja, kad puikiai realizuojamas vertinamas teiginys.

Klausimai:

- *Kas įvyko?*
- *Kaip išsirinkote tris pačius svarbiausius dalykus?*
- *Ar tikrai galvojote ir vertinote pagal save?*
- *Kaip stipriai jus įtakojo kitų moksleivių pasirinkimas atsistoti tam tikroje vietoje?*
- *Ką supratote po šios užduoties?*

1 Priedas – šioms užduotims: „Vertybių ir įgūdžių rodikliai“, „Erdvės tyrinėjimas“

INDIKATORIŲ SĄRAŠAS VERTINTI VERTYBES IR ĮGŪDŽIUS

Mes imamės asmeninių iniciatyvų ir prisiimame atsakomybę už mokymąsi.	
Suvokiame to ką sakome ir darome pasekmes.	
Klaidas suprantame kaip atspirties taškus augimui ir mokymuisi.	
Kai ieškome sudėtingų problemų sprendimų, naudojames žinomis, kurias gavome per skirtingas pamokas.	
Naujame kritinį mąstymą vertinant idėjas ir informaciją.	
Turime drąsos plėsti savo „komforto zoną“	
Padedame vieni kitiems spręsti problemas išklausydami abi puses ir ieškodami visiems priimtino sprendimo.	
Klausomės kitų ir stengiamės suprasti, ką jie iš tiesų nori pasakyti.	
Pripažįstame ir priimame skirtingus požiūrius (pvz. mąstymo, rašymo, tyrinėjimo).	
Turime drąsos būti savimi.	
Jaučiamės, kad turime jėgų diegti pokyčius ir spręsti vietos bendruomenės problemas.	
Naudojame nesmurtinę komunikaciją įtemptose situacijose (pvz. vietoj kaltinimų naudojame frazę „Aš jaučiuosi“).	
Turime ar sukuriame saugią aplinką reikšti emocijas (pvz. gamtoje, menė, muzikoje, draugystėje, grupėje, sporte).	
Dėstomos pamokos žinias pritaikome vietos problemų supratimui (mokyklos, šeimos, apylinkių ir t.t.).	
Galvojame apie tai, ką mes perkame ir ką mes išmetame, suprasdami, kad ateities kartos gyvenimas priklausys nuo tų pačių gamtos resursų, kuriuos naudojame dabar.	
Esame atsparūs (pvz. reklamai) pirkti dalykus, kurių mums iš tiesų nereikia.	
Rūpinamės aplinka – ypatingai nykstančiomis rūšimis ir ekosistemomis, sužeistais laukiniais gyvūnais ir jų namais.	
Mokomės jaustis gerai būdami tuo, kuo esame.	
Jaučiamės esantys gamtos dalimi.	
Kuriame savo asmeninį stilių suvokdami savo požiūrio, interesų ir jausmų skirtumus.	
Galvojame apie atliekų, anglies dioksido ir taršos mažinimo būdus.	
Įsivertiname kas mums yra svarbu ir kas ne.	
Rūpinamės savimi ir savo šeima.	
Leidžiame laiką su žmonėmis gyvai bendraudami su jais.	
Neteisiame, o priimame kitus.	
Renkamės mėgstamą darbą, o ne galvojame tik kiek uždirbsime.	

2 Priedas – užduočiai „Vertybių ir įgūdžių rodikliai“

INIKATORIŲ SĄRAŠAS MOKINIAMS

Bendri indikatoriai	Vertinimas
Mes gerbiame, vertiname vienas kitą ir ieškome būdų suprasti žmonių skirtumus.	
Mums būdingas pasitikėjimas savimi.	
Mes pripažįstame ir priimame skirtingus požiūrius (pvz. mąstymo, rašymo, tyrinėjimo ir kt.).	
Konfliktus sprendžiame dialogu.	
Mes klausome kitų žmonių ir stengiamės suprasti ką jie iš tikrųjų nori pasakyti.	
Mums svarbus bendravimas	
Mes prisiimame atsakomybę mokytis ir imamės iniciatyvų.	
Kritiškai vertiname idėjas ir informaciją, kurią gauname.	
Turime drąsos būti savimi.	
Turime galimybę veikti kaip „kritiški draugai“ suteikdami nuoširdų grįžtamąjį ryšį vieni kitiems.	

Specialūs indikatoriai: Žinios ir suvokimas	Vertinimas
Dėstomos pamokos žinias pritaikome vietos problemų supratimui (mokyklos, šeimos, apylinkių ir t.t.).	
Mes suprantame kaip esame susiję ne tik su žmogaus sukurtais kūriniais, bet ir natūralia vietos aplinka ir gamta.	
Mes suvokiame galimas pasekmes to ką sakome ir darome.	
Me suprantame kaip palaikyti santykį ir ryšį su tam tikromis gyvūnų rūšimis ir augalais.	
Galvojame apie tai, ką mes perkame ir ką mes išmetame, suprasdami, kad ateities kartos gyvenimas priklausys nuo tų pačių gamtos resursų, kuriuos naudojame dabar.	

Specifiniai indikatoriai B: Savęs pažinimas	Vertinimas
Mes mokomės gerai jaustis būdami tuo, kuo esame iš tiesų.	
Kuriame savo asmeninį stilių suvokdami savo požiūrio, interesų ir jausmų skirtumus.	
Save suprantame kaip savo pačių socialinio pasaulio kūrėjus.	
Naudojame mindfulness (įsisąmoninimas to ką jaučiu ir kaip jaučiuosi) kaip problemų sprendimą.	
Mes surandame tikslą ir prasmę.	
Mes gebame pamatyti naujas prasmes, kurios keičia ar pagilina mūsų supratimą apie tai, kaip elgiamės, ko ir kodėl tikimės ateityje.	

Specifiniai indikatoriai C: Pokyčių kultūra	Vertinimas
Jaučiamės, kad turime jėgų kurti pokyčius ir spręsti vietos bendruomenės problemas.	
Mes užduodame „gilius klausimus“ ir ieškome jiems atsakymų už vietos bendruomenės ribų.	
Savo klaidas naudojame kaip mokymosi ir augimo atspirties tašką.	
Turime drąsos žengti už savo komforto zonos.	

Specifiniai indikatoriai D: Emociniai ryšiai	Vertinimas
Turime ar sukuriame saugią aplinką reikšti emocijas (pvz. gamtoje, menė, muzikoje, draugiškose grupėse).	
Jaučiame ryšį su kitais žmonėmis ir aplinkiniu pasauliu.	
Esame empatiški ir rūpinamės žmonėmis bei kitais sutvėrimais.	
Mes švenčiame ir esame dėkingai gamtai už jos dosnumą	
Turime stiprų suvokimą, kad esame gamtos dalis.	
Būdami gamtoje mes jaučiame jos gydymo ir ramybės galias.	
Laukinėje gamtoje esame dėmesingi ir ją gerbiame.	
Gamtą suprantame kaip asmeninės pilnatvės šaltinį.	

Specifiniai indikatoriai E: Įgūdžiai	Vertinimas
Jaučiame, kad įgyjame praktinius gyvenimo įgūdžius ne tik teorines žinias.	
Mes turime galimybę aktyviai rūpintis nykstančiomis rūšimis ir ekosistemomis, benamiais augintiniais ir sugadintai laukinių gyvūnų namais.	
Mes padedame žmonėms spręsti konfliktus išklausdami abiejų pusių ir bandydami rasti abiem pusėms priimtinius sprendimus	
Naudojame nesmurtinę komunikaciją įtemptose situacijose (pvz. vietoj kaltinimų naudojame frazę „Aš jaučiuosi“).	
Mūsų atradimai būna ne tik per mąstymą, bet ir per jausmus, vaizduotę ir pajautimą.	
Sprendimų priėmimo mes mokomės atsižvelgdami į ateities kartų socialinius, ekonominius ir aplinkosauginius poreikius.	
Esame atsparūs (pvz. reklamai) pirkti dalykus, kurių mums iš tiesų nereikia.	
Mokomės smalsumo, spėliojimo, numatymo, tyrinėjimo.	
Mes galime susisteminti informaciją, ne tik ją analizuoti.	
Ieškodami sprendimų sudėtingoms problemoms spręsti naudojame žinias iš įvairių pamokų.	
Mes ugdome įgūdžius atpažinti sistemas ir modelius.	

Specifiniai indikatoriai F: Kultūrinė kompetencija	Vertinimas
Mes džiaugiamės ir naudojame savo vaizduotę (svajones, intuityją ir vizijas).	
Mes pasineriame į meną, naudojame jį atspindėti kylančius jausmus ir mintis.	

MOKYKLOS INDIKATORIAI

Taisyklės	vertinimas
Mokykla visada stengiasi suprasti skirtingus moksleivių poreikius ir pagal tai planuoja kaip suteikti tinkamą išsilavinimą moksleiviams atsižvelgiant į esamą įvairovę.	
Mokyklos veikla yra nešališka ir nediskriminuojanti (nediskriminuojama jokia pagrindu, įskaitant tautybę, etninę kilmę, odos spalvą, lytį, seksualinę orientaciją, įsitikinimus ar religiją).	
Mokykla netoleruoja smurto ir patyčių.	
Mokykla savo veikloje vadovaujasi tokia politika: Įsigyja aplinką tausojančius produktus pvz: perka perdirbą popierių, net jei tai nėra pats pigiausias pasirinkimas; Naudoja atsinaujinančius energijos šaltinius; Mažina išmetamo anglies dioksido kiekį; Darniai rūšiuoja atliekas, t. y. stengiasi mažinti atliekas, skatina antrinį žaliavų panaudojimą; Didina aplinkinių supratimą.	
Mokykla suteikia įvairiapusę paramą moksleiviams turintiems įvairių problemų.	
Mokykla bendradarbiauja su vietos bendruomene.	

Mokymo ir mokymosi strategija	vertinimas
Mokytojai pamokos turinį pateikia kaip kažką įsimintino ir įdomaus, o ne kaip informaciją, kurią reikia išmokti mintinai.	
Mokytojai yra atviri (a) vieni su kitais, b) su mokiniais), jie girdi ir vertina kitų idėjas.	
Naudojami įvairūs mokymo ir mokymosi stiliai.	
Mokytojai naudoja įvairius metodus padidinti mokinių susidomėjimą.	
Žinios yra sustiprinamos naudojant praktinius metodus.	
Mokytojai kalbasi su moksleiviais apie švietimo prasmę ir reikšmę.	
Mokytojai suteikia moksleiviams laiko mokytis tarpusavyje ir bendradarbiauti.	

1- tarpdisciplininė tema: Empatija, rūpestis, pagarba, orientacija į moksleivį	vertinimas
Mokytojai empatiškai ir jautriai reaguoja į moksleivius	
A)Mokytojai, b) moksleiviai, c) tėvai jaučia, kad mokykla rūpinasi kas vyksta aplinkui.	
Pagarba mokinių gebėjimams yra kaip mokyklos kultūros dalis	
Mokytojai į kiekvieną moksleivį žiūri kaip į unikalų ir puoselėja kiekvieno individualumą	

2- tarpdisciplininė tema: Įsitraukimas, iniciatyva, atsakomybė	vertinimas
Mokiniai (a) jaučia paskatinimą, b) suteikiamą galimybę) gali su kelti tikslus ir turėti vizijas įvairiems projektams ar renginiams mokykloje.	
Mokiniai (a) jaučia paskatinimą, b) suteikiamą galimybę) gali identifikuoti problemas ir patys ieškoti jų sprendimo būdų	
Mokytojai sąmoningai imasi veiksmų (a) suteikia kiekvienam mokiniui lygias galimybes, (b) skatina mokinius) , kad būtų galimybė išreikšti nuomonę.	

3- tarpdisciplininė tema: Mokymosi aplinka, pozityvumas, laimė	vertinimas
Aukštas moralės ir įsipareigojimų lygis darbuotojų tarpe	
A) mokytojai, b) mokiniai ir c) tėvai mokyklą paprastai yra linkę vertinti teigiamai.	
Mokykla yra gyvybinga bendruomenė, kurioje mokytojai ir mokiniai skatinami naujomis idėjomis, mintimis, kryptimis ir galimybėmis.	

4 - tarpdisciplininė tema: Refleksija, kritiškumas, atvirumas, kūrybiškumas, rizika	vertinimas
Mokytojai ir mokiniai leidžia vieni kitiems išbandyti ir surizikuoti pritaikant kitokius mokymo ar mokymosi būdus klasėje.	
Mokytojai sukuria tokią atmosferą, kurioje (a) jie patys, b) tarpusavyje, c) su mokiniais) galima reflektuoti apie tai, kad nepasisekė.	
Mokytojai save laiko ugdytojais, o ne žinių nešiotojais.	
Mokiniais, mokytojai ir tėvai save supranta kaip dalį besimokančios bendruomenės, turinčios bendrus atskaitos taškus.	
Mokytojai ir mokiniai kelia vieni kitiems iššūkius, skatinančius persvarstyti savo elgesį.	
Mokytojai yra pakankamai atviri mokytis iš mokinių.	

4 - tarpdisciplininė tema: Transformacija	vertinimas
A) mokytojai, b) mokiniai ir c) tėvai jaučia, kad mokykla suteikia visas galimybes moksleiviui atsiskleisti.	
A) mokytojai, b) mokiniai ir c) tėvai jaučia, kad mokykla suteikia visas galimybes asmeniniam augimui.	

3 Priedas – užduočiai „Vertybių ir įgūdžių rodikliai“

Didelio formato indikatoriai yra tinkami norint juos sukarpyti į juosteles.

Mes imamės asmeninių iniciatyvų ir prisiimamam atsakomybę už mokymąsi.

Suvokiame to, ką sakome ir darome, pasekmes.

Klaidas suprantame kaip atspirties taškus augimui ir mokymuisi.

Kai ieškome sudėtingų problemų sprendimų, naudojames žinias, kurias gavome per skirtingas pamokas.

Naujame kritinį mąstymą vertinant idėjas ir informaciją.

Turime drąsos plėsti savo „komforto zoną“.

Padedame vieni kitiems spręsti problemas išklausydami abi puses ir ieškodami visiems priimtino sprendimo.

Klausomės kitų ir stengiamės suprasti, ką jie iš tiesų nori pasakyti.

Pripažįstame ir priimame skirtingus požiūrius (pvz. mąstymo, rašymo, tyrinėjimo).

Turime drąsos būti savimi.

Jaučiamės, kad turime jėgų diegti pokyčius ir spręsti vietos bendruomenės problemas.

Naudojame nesmurtinę komunikaciją įtemptose situacijose (pvz. vietoj

kaltinimų naudojame frazę „Aš jaučiuosi“).

Turime ar sukuriame saugią aplinką reikšti emocijas (pvz. gamtoje, menė, muzikoje, draugystėje, grupėje, sporte).

Dėstomos pamokos žinias pritaikome vietos problemų supratimui (mokyklos, šeimos, apylinkių ir t.t.).

Galvojame apie tai, ką mes perkame ir ką mes išmetame, suprasdami, kad ateities kartos gyvenimas priklausys nuo tų pačių gamtos resursų, kuriuos naudojame dabar.

Esame atsparūs (pvz. reklamai) pirkti dalykus, kurių mums iš tiesų nereikia.

Rūpinamės aplinka – ypatingai
nykstančiomis rūšimis ir ekosistemomis,
sužeistai laukiniais gyvūnais ir jų namais.

Mokomės jaustis gerai būdami tuo, kuo
esame.

Jaučiamės esantys gamtos dalimi.

Kuriame savo asmeninį stilių suvokdami
savo požiūrio, interesų ir jausmų
skirtumus.

Galvojame apie atliekų, anglies dioksido ir
taršos mažinimo būdus.

Įsivertiname kas mums yra svarbu ir kas
ne.

Rūpinamės savimi ir savo šeima.

Leidžiame laiką su žmonėmis gyvai
bendraudami su jais.

Neteisiame, o priimame kitus.

Renkamės mėgstamą darbą, o ne
galvojame tik kiek uždirbsime.